

تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

سید علیرضا جوادی‌نیا، مرتضی عرفانیان، محمدرضا عابدینی، بیتا بیجاری*

چکیده

مقدمه: با توجه به گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی مجازی و تأثیر آن بر جنبه‌های مختلف زندگی استفاده‌کنندگان شبکه‌ها، این مطالعه با هدف بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام شد. **روش‌ها:** در این مطالعه موردی شاهدهی، ۲۱۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال ۱۳۹۰ شرکت کردند. عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی، ساعات کار با شبکه‌های اجتماعی، دلیل استفاده از این شبکه‌ها و زمان عضویت در دو گروه دانشجویان دارای معدل ۱۶ و بالاتر (گروه شاهد) و دانشجویان دارای معدل کمتر از ۱۶ (گروه مورد) توسط پرسشنامه بررسی و مقایسه شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری تی مستقل و کای اسکووار و محاسبه نسبت شانس (OR) تجزیه و تحلیل شد.

نتایج: ۳۵٪ از دانشجویان گروه شاهد و ۵۴/۳٪ از دانشجویان گروه مورد در این شبکه‌ها عضویت داشتند (OR=۲/۲). میانگین ساعات کار با شبکه اجتماعی در گروه مورد ۰/۹±۱/۷۳ ساعت و در گروه شاهد ۰/۴۴±۱/۴ ساعت در روز بود و اختلاف آماری بین دو گروه معنادار بود (p=۰/۰۴۶, t=۲/۰۲). زمان عضویت در این شبکه‌ها در ۵۷/۹٪ دانشجویان گروه مورد، در سال اول ورود به دانشگاه و در ۴۷/۱٪ از افراد گروه شاهد قبل از ورود به دانشگاه بود.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که دانشجویان با معدل و عملکرد تحصیلی پایین‌تر نسبت به دانشجویان با عملکرد و معدل بالاتر، بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. از این رو اطلاع‌رسانی در خصوص استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و آثار مختلف آن در ابتدا ی ورود دانشجویان به دانشگاه پیشنهاد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: شبکه اجتماعی مجازی، عملکرد تحصیلی، دانشجویان علوم پزشکی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / آبان ۱۳۹۱؛ ۱۲(۸): ۵۹۸ تا ۶۰۶

مقدمه

آموزش در علوم پزشکی نقش به‌سزایی در تربیت نیروهای بهداشتی درمانی کشور دارد. ارتقای سطح آموزش، ضمن کمک به بهبود فرایند درمان بیماران، سبب افزایش سطح سلامت جامعه نیز می‌گردد. عوامل متعددی بر آموزش دانشجویان در این رشته‌ها تأثیرگذار است که از میان آن‌ها می‌توان به سن دانشجو(۲و۱)، جنسیت(۳)، سبک یادگیری(۴و۵) و نحوه ارتباط بین استاد و دانشجو(۶) اشاره نمود. با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی‌ناپذیری از زندگی بسیاری از

* نویسنده مسؤول: دکتر بیتا بیجاری (استادیار)، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده

پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. bitabijari@bums.ac.ir

سید علیرضا جوادی‌نیا، دانشجو پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی

بیرجند، بیرجند، ایران. (sar.javadinia@bums.ac.ir)؛ مرتضی عرفانیان، دانشجو

پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

(dmorteza404@yahoo.com)؛ دکتر محمدرضا عابدینی (استادیار)، گروه

فارماکولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

(mohrabe@yahoo.com)

این مقاله حاصل از طرح تحقیقاتی با کد ۱۱/۹۰ بوده و با حمایت کمیته تحقیقات دانشگاه

علوم پزشکی بیرجند اجرا شده است.

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۱۲/۲۸، تاریخ اصلاحیه: ۹۱/۳/۷، تاریخ پذیرش: ۹۱/۴/۲

عملکرد تحصیلی دانشجویان، تاکنون مطالعات مختلفی در دنیا انجام گرفته که نشان‌دهنده نتایج مختلفی است. در مطالعه کولک و ساندرز (Kolek and Suanders)، که ارتباط بین استفاده از فیس‌بوک (facebook) و عملکرد تحصیلی بررسی شده است، بین معدل کل دانشجویان استفاده‌کننده از فیس‌بوک و دانشجویانی که از آن استفاده نمی‌کردند تفاوتی وجود نداشته است (۲۲). از سوی دیگر کریشنر و کارپینسکی (Kirschner & Karpinski) گزارش دادند که استفاده‌کنندگان از فیس‌بوک، معدل کل کمتری داشته و ساعات کمتری را به مطالعه پرداخته اند (۷).

در ایران دانشجویان پس از طی مراحل دبیرستان و قبولی در امتحان کنکور، در بازه زمانی حساس از مراحل رشد خود، جهت ادامه تحصیلات عالی در محیطی اغلب به دور از خانواده، به دانشگاه وارد می‌شوند (۲۳). لذا تأثیرات این گونه شبکه‌ها در دوران دانشجویی بیشتر بروز می‌کند. میزان عضویت ایرانیان در شبکه‌های اجتماعی در سال‌های اخیر از افزایش قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است، به طوری که در برخی منابع گزارش شده است که در سال ۲۰۱۰ در حدود ۳/۰٪ جمعیت ایران (برابر با ۲۵۰۰۰۰ نفر) صرفاً در شبکه اجتماعی فیس‌بوک عضو بوده‌اند (۲۴ و ۲۵). با توجه به بررسی متون صورت گرفته در پایگاه‌های اطلاعاتی ملی و بین‌المللی، محققین پژوهشی در زمینه میزان استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی و دلایل استفاده و تأثیرات احتمالی آن بر روی عملکرد تحصیلی و اجتماعی آن‌ها در ایران پیدا نکرده‌اند. لذا هدف از این مطالعه بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند است.

روش‌ها

این مطالعه یک پژوهش موردی شاهد است. مطالعه در طی نیم سال اول تحصیلی سال ۱۳۹۰ انجام پذیرفته که در آن ۲۱۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، در ۴ دانشکده پزشکی، پرستاری و مامایی، بهداشت، پیراپزشکی،

دانشجویان شده است که بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه و عملکرد تحصیلی آن‌ها، تأثیر مستقیم داشته است (۸ و ۷).

از زمان ایجاد اولین شبکه اجتماعی مجازی تاکنون هزاران نوع از این دست وب سایت‌ها در سطح جهان ایجاد شده‌اند (۹). در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مجازی به یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه و جهان تبدیل شده و از شهرت فراوانی برخوردار هستند (۱۰). برای بسیاری از افراد استفاده از این شبکه‌ها به عنوان یکی از کارهای روزمره در نظر گرفته می‌شود. شبکه‌های اجتماعی مجازی، مکان‌هایی هستند که در آن‌ها افراد فرصت پیدا می‌کنند تا خود را معرفی نموده، ویژگی‌های شخصیتی خود را بروز داده و با سایرین ارتباط برقرار کنند و این ارتباطات را حفظ نمایند (۹). این تارنماها به طور بالقوه‌ای چه در سطح روابط بین فردی و چه در سطح روابط اجتماعی، توانایی ایجاد تغییرات اساسی در زمینه زندگی اجتماعی هر فرد را دارند (۱۱). در اغلب موارد مهم‌ترین تأثیر این گونه تارنماها را حفظ و ارتقا روابط گذشته می‌دانند (۱۲). این در حالی است که نباید از نقش این تارنماها در شکل‌گیری روابط جدید بین فردی غافل شد (۱۳). از سوی دیگر، هرچند که فعالیت در این گونه شبکه‌ها سبب تسهیل ارتباط با دوستان می‌شود (۱۰)، ولی به همان میزان با کاهش زمان مطالعه دانشجویان، سبب اختلال در روند تحصیل آنها می‌گردد (۷ و ۱۴). از جمله تأثیرات مهم منفی این گونه سایت‌ها، به ویژه در بین دانشجویان، می‌توان به افزایش اضطراب و استرس در آنها اشاره نمود (۱۵). اما شبکه‌های اجتماعی صرفاً اثرات منفی نداشته و می‌توان با به کارگیری آن‌ها در فرایند آموزشی و یا درمانی، از آن‌ها به طور بهینه در جهت اهداف آموزشی استفاده کرد (۱۶ و ۱۷). مواردی همچون ارتباط با سایرین (۱۸ و ۱۹)، یادگیری قوانین اجتماعی (۲۰)، تفریح و سرگرمی و انتقال تجربیات (۲۱)، از مهم‌ترین دلایل استفاده افراد از این گونه شبکه‌ها است.

در مورد تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر

محاسبه نسبت شانس (Odds ratio) استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

میزان پاسخ‌دهی پرسشنامه‌ها صد در صد بود (۱۰۰٪). تعداد ۷۰ نفر با میانگین سنی $21/33 \pm 2/11$ سال در گروه مورد و ۱۴۰ نفر با میانگین سنی $21/01 \pm 1/45$ سال در گروه شاهد، در مطالعه شرکت کردند. ۱۱۷ نفر (۵۵/۷٪) از شرکت‌کنندگان زن و ۹۳ نفر (۴۴/۳٪) مرد بودند.

۴۷ نفر (۶۷/۱٪) از افراد در گروه مورد و ۸۹ نفر (۶۳/۶٪) در گروه شاهد، در خصوص شبکه‌های اجتماعی مجازی اطلاع داشتند. در گروه مورد ۳۸ نفر (۵۴/۳٪) در شبکه‌های اجتماعی مجازی عضو بودند، در حالی که از گروه شاهد ۴۹ نفر (۳۵٪) در این شبکه‌ها عضویت داشتند. نسبت شانس عضویت در شبکه اجتماعی در گروه مورد نسبت به گروه شاهد $2/2$ (دامنه اطمینان $3/95 - 1/23$) بود.

بیشترین شبکه‌ای که دانشجویان، هم در گروه مورد و هم در گروه شاهد در آن عضو بودند، فیس‌بوک بود. از بین افرادی که در گروه مورد عضو شبکه‌های اجتماعی بودند، ۲۳ نفر (۶۰/۵٪) و از بین تمام افراد گروه شاهد، که عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی بودند، ۲۷ نفر (۵۵/۱٪) عضو فیس‌بوک بودند.

از بین افرادی که در شبکه‌های اجتماعی مجازی عضویت داشتند، ۲۴ نفر (۶۴/۹٪) از گروه مورد و ۳۱ نفر (۶۷/۴٪) از گروه شاهد به طور مرتب با شبکه اجتماعی در ارتباط بوده و روزانه یا هفتگی حساب کاربری (Account) خود را بررسی می‌کردند.

طبق نتایج آزمون تی مستقل، میانگین ساعات مطالعه در زمان امتحان و زمان غیر امتحان در دو گروه تفاوتی معناداری نداشت. میانگین ساعات کار با شبکه اجتماعی در گروه مورد $0/9 \pm 1/73$ ساعت در روز و در گروه شاهد $0/44 \pm 1/4$ ساعت در روز بود که اختلاف بین ساعات کار با شبکه اجتماعی در روز بین گروه مورد و شاهد طبق

شرکت نمودند. انتخاب موارد مطالعه براساس مطالعه قبلی، که در خصوص الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند صورت گرفته است، انجام پذیرفت. ۷۰ نفر به عنوان گروه مورد از بین دانشجویانی که معدل کل آنها از ۱۶ کمتر بود انتخاب شدند. تعداد ۱۴۰ نفر به عنوان گروه شاهد از بین دانشجویانی که معدل آنها ۱۶ و بالاتر بود انتخاب شدند. دو گروه از نظر سن، ترم تحصیلی و دانشکده محل تحصیل، همسان شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته دو قسمتی، تدوین شده براساس بررسی متون، بود. قسمت اول مربوط به مشخصات دموگرافیک (سن، جنسیت، رشته، مقطع و تحصیلی، معدل کل و متوسط ساعات مطالعه در زمان امتحان و خارج زمان امتحان) بود. در قسمت دوم ۸ سوال مربوط به استفاده از شبکه‌های اجتماعی (نام شبکه اجتماعی دارای عضویت، نام شبکه اجتماعی که به طور مرتب به آن سر می‌زنند، زمان عضویت [قبل از دانشگاه، سال اول دانشگاه و بعد از سال اول]، زمانی که با حساب کاربری خود در این گونه شبکه‌ها کار می‌کنند [صبح، ظهر و عصر و شب]، میزان ساعاتی که در روز با این شبکه‌ها کار می‌کنند و مهم‌ترین دلایل استفاده از این گونه شبکه‌ها بوده است. روایی پرسشنامه توسط ۲ نفر از اعضای هیأت‌علمی صاحب‌نظر تأیید شد. پایایی آن توسط اندازه‌گیری ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0/85$)، پس از تکمیل پایلوت ۲۰ پرسشنامه توسط دانشجویان تأیید شد. جهت اجرای طرح، محققین در کلاس درس حاضر شده و ضمن ارائه اهداف طرح، توضیحات لازم در خصوص محرمانه ماندن اطلاعات را به آنها ارائه نمودند. سپس؛ محققین پرسشنامه‌ها را در اختیار دانشجویانی که به شرکت در مطالعه تمایل داشتند قرار دادند. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری آنها، اطلاعات به دست آمده به نرم افزار SPSS 15 وارد گردید. از آمار توصیفی و جداول توزیع فراوانی جهت ارائه اطلاعات دموگرافیک دانشجویان استفاده شد. جهت مقایسه داده‌ها از آزمون‌های آماری تی مستقل و کای اسکوار و

آزمون تی مستقل معنادار بود (جدول ۱).

سرگرمی در گروه مورد براساس نتایج تست کای اسکوار به طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود. از کسانی که از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کردند ۲۹ نفر (۸۰/۶٪) در گروه مورد و ۳۶ نفر (۷۶/۱٪) در گروه شاهد شب‌ها با این شبکه‌ها کار می‌کردند و بعد از آن، زمان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در هر دو گروه عصرها و سپس صبح‌ها بود بین فراوانی افراد در زمان استفاده از شبکه مجازی در دو گروه مورد و شاهد، براساس نتایج آزمون کای اسکوار، اختلاف آماری معناداری مشاهده نشد ($p=0/45$).

اکثریت افراد عضو در شبکه اجتماعی مجازی در گروه مورد (۵۷/۹٪) در سال اول دانشگاه در این شبکه‌ها عضو شده بودند، در حالی که در گروه شاهد اکثریت افراد عضو (۴۷/۱٪) قبل از ورود به دانشگاه در این شبکه‌ها عضو بودند (جدول ۲).
علل استفاده از شبکه اجتماعی مجازی در گروه‌های مورد مطالعه در جدول ۳ نشان داده شده است. از بین مواردی که دانشجویان به عنوان علل عضویت و کار با شبکه اجتماعی عنوان کرده بودند، تنها کار با شبکه مجازی به علت

جدول ۱: مقایسه میانگین و انحراف معیار ساعات کار با رایانه، اینترنت و شبکه اجتماعی و ساعات مطالعه در روز در گروه‌های مورد و شاهد

p	T	گروه مورد (معدل کمتر از ۱۶)	گروه شاهد (معدل ۱۶ و بالاتر)
۰/۰۰۹	$t=2/26$	$2/78 \pm 2/81$	$1/94 \pm 1/76$
۰/۲۲	$t=1/22$	$2/01 \pm 2/25$	$1/66 \pm 1/73$
۰/۰۴۶	$t=2/02$	$0/9 \pm 1/73$	$0/44 \pm 1/4$
۰/۳۱	$t=-0/91$	$1/71 \pm 2/40$	$2/01 \pm 1/73$
۰/۳۴	$t=-0/95$	$8/22 \pm 3/71$	$8/75 \pm 3/60$

جدول ۲: مقایسه فراوانی و درصد زمان عضویت در شبکه اجتماعی مجازی در گروه‌های مورد مطالعه

نتیجه آزمون کای اسکوار	گروه مورد (معدل کمتر از ۱۶)	گروه شاهد (معدل ۱۶ و بالاتر)
$\chi^2=10/15$	۱۱ (۲۸/۹٪)	۲۱ (۴۱/۷٪)
df=۲	۲۲ (۵۷/۹٪)	۱۲ (۲۵٪)
p value=۰/۰۰۶	۵ (۱۳/۲٪)	۱۶ (۳۳/۳٪)
	۳۸ (۱۰۰٪)	۴۹ (۱۰۰٪)

جدول ۳: مقایسه فراوانی و درصد علل استفاده از شبکه اجتماعی مجازی در گروه‌های مورد مطالعه

p	df	χ^2	گروه مورد	گروه شاهد	مجموع	علل استفاده از شبکه اجتماعی
۰/۵۷	۱	۰/۳۲	۶ (۸/۶٪)	۹ (۶/۴٪)	۱۵ (۷/۱٪)	استفاده از تجربیات سایرین
۰/۵۰	۱	۰/۴۵	۱۸ (۲۵/۷٪)	۳۰ (۲۱/۶٪)	۴۸ (۲۳٪)	ارتباط با دوستان قبلی
۰/۶۲	۱	۰/۲۴	۸ (۱۱/۴٪)	۱۳ (۹/۳٪)	۲۱ (۱۰٪)	پیدا کردن دوست جدید
۰/۵۵	۱	۰/۳۵	۱۰ (۱۴/۳٪)	۱۶ (۱۱/۴٪)	۲۴ (۱۲/۴٪)	ارتباط با دوستان کنونی
*۰/۰۰۱	۱	۱۰/۶۲	۱۶ (۲۲/۹٪)	۱۰ (۷/۱٪)	۲۶ (۱۳/۵٪)	سرگرمی
۰/۷۸	۱	۰/۰۷	۲ (۲/۹٪)	۵ (۳/۶٪)	۷ (۳/۳٪)	به اشتراک گذاری تصاویر
۰/۷۹	۱	۰/۰۶	۳ (۴/۳٪)	۵ (۳/۶٪)	۸ (۳/۸٪)	آموزش

بحث

این مطالعه مورد شهادی با هدف بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام پذیرفت. که در طی آن عضویت دانشجویان در شبکه‌های اجتماعی مجازی، ساعات کار با شبکه‌های اجتماعی، دلیل استفاده از این شبکه‌ها و زمان عضویت در دو گروه دانشجویان دارای معدل ۱۶ و بالاتر (گروه شاهد) و دانشجویان دارای معدل کمتر از ۱۶ (گروه مورد) توسط پرسشنامه بررسی و مقایسه شد. بر اساس نتایج، دانشجویانی که معدل کمتری داشتند؛ به طور معناداری بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌نموده‌اند. از نتایج قابل توجه این مطالعه می‌توان به تأثیر زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان اشاره کرد. به طوری که در مطالعه حاضر اقدام به عضویت در شبکه‌ها در سال اول دانشگاه، با افت تحصیلی همراه بوده است. همچنین نتایج نشان داد که هم در گروه مورد و هم در گروه شاهد، اکثر افراد عضو در شبکه‌های اجتماعی به طور مرتب با این شبکه‌ها کار می‌کرده‌اند. همچنین افراد عضو در شبکه‌های اجتماعی، در هر دو گروه، در اغلب موارد شب‌ها از این محیطها استفاده می‌نموده‌اند.

در خصوص تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان، نتایج مطالعات نشان داده است که بین معدل کل دانشجویان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، ارتباط منفی وجود دارد (۲۶ و ۷). از جمله مهم‌ترین عواملی که سبب تأثیر منفی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌گردد، می‌توان به کاهش زمان مطالعه ناشی از استفاده از این شبکه‌ها اشاره نمود. مطالعات مختلف در این زمینه نشان داده‌اند که اغلب دانشجویان این گونه فعالیت‌های جانبی را از جمله مهم‌ترین عوامل بازدارنده از مطالعه می‌دانند، که این امر سبب عقب ماندگی آنها از تحصیل و افزایش زمان دوره تحصیل

می‌گردد. مسأله تأثیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر ساعات مطالعه دانشجویان در بین مطالعات مختلف مورد مناقشه بوده و برخی دیگر از این مطالعات، ارتباطی بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و ساعات مطالعه دانشجویان مشاهده ننموده‌اند (۲۷ و ۲۸). از این منظر قابل توجه است که برخی مطالعات، برخلاف مطالعه حاضر، نتیجه گرفته‌اند که استفاده از فیس‌بوک و سایر فعالیت‌های اینترنتی، تأثیری در معدل کل افراد ندارد و تأثیر عمده آنها بر میزان یادگیری است (۲۴ و ۲۲ و ۲۸). از سوی دیگر مطالعه حاضر نشان داد دانشجویانی که عضو شبکه‌های اجتماعی بوده‌اند، در اغلب موارد شب‌ها به این شبکه‌ها وارد می‌شدند. این موضوع می‌تواند سبب ایجاد خستگی روزانه به علت اختلال در میزان خواب دانشجویان گردد، که خود را به صورت عدم تمرکز در طی فرایند یادگیری و افت عملکرد تحصیلی نشان دهد (۲۹ و ۳۰).

از جمله یافته‌های مهم این پژوهش می‌توان به تأثیر زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان اشاره نمود. اغلب افرادی که معدل پایین‌تری داشته‌اند در سال اول دانشگاه اقدام به عضویت در این شبکه‌ها نموده‌اند. این در حالی است که در گروه شاهد، افراد اغلب پیش از ورود به دانشگاه در این سایتها عضویت داشته‌اند. این موضوع می‌تواند ناشی از حساسیت‌های موجود در سنین جوانی و همچنین مسائل مرتبط با دوری از خانواده و ورود به محیط جدید همچون دانشگاه و ارتباط مستقیم با جنس مخالف (با توجه به محدودیت‌های کمتر در فضاهای مجازی) باشد (۲۳).

در این مطالعه بیشترین دلیل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط با دوستان قدیمی بوده است. در مطالعه پمپک (Pempek) و همکاران در زمینه بررسی تجربیات دانشجویان در استفاده از شبکه‌های مجازی مشخص گردید که ارتباطات با دوستان قدیمی، که در حال حاضر در دسترس نبوده‌اند، مهم‌ترین دلیل استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی بوده است، که

نتیجه‌گیری

با توجه به نوظهور بودن پدیده شبکه‌های اجتماعی و عدم آشنایی با تمامی آثار استفاده از این شبکه‌ها، لزوم انجام پژوهش‌های بیشتری بر روی سایر جنبه‌های تأثیرگذار این شبکه‌ها بر زندگی دانشجویان، از جمله تأثیر آن بر سلامت روان دانشجویان، لازم است. همچنین با توجه به نتایج این پژوهش، که حاکی از عملکرد تحصیلی ضعیف تر در دانشجویانی که در سال اول اقدام به عضویت در شبکه‌های اجتماعی نموده‌اند است، ضروری است که دانشگاه‌ها با همکاری مراکز مشاوره به اطلاع‌رسانی دقیق، در خصوص استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و آثار مختلف آن، در ابتدای ورود دانشجویان به دانشگاه اقدام نمایند.

قدردانی

نویسندگان این مقاله از تمامی دانشجویانی که در این طرح شرکت نموده‌اند و همچنین از جناب آقای دکتر زربان (سرپرست کمیته تحقیقات دانشجویی) و از آقای احسان نوری (دبیر محترم کمیته تحقیقات دانشجویی) سپاس‌گزاری می‌نمایند. همچنین از آقای حمید اسلامی به جهت نظرات ارزشمند ایشان در تهیه ویرایش نهایی مقاله تقدیر می‌نمایند.

از این لحاظ با نتایج مطالعه کنونی همخوانی دارد. سهولت کار با این شبکه‌ها و بازه گسترده اطلاعاتی این پایگاه‌ها، مهم‌ترین دلیل استفاده دانشجویان از این شبکه‌ها جهت پیدا کردن دوستان قدیمی است (۱۰). مهم‌ترین نقطه قوت این مطالعه را می‌توان آشنا نمودن جامعه محققین حیطه نظام آموزش سلامت به تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان با توجه به افزایش روزافزون استفاده از این گونه فضاها در میان دانشجویان در نظر گرفت. هرچند که با توجه به غیرقانونی بودن استفاده از برخی از شبکه‌های اجتماعی در داخل کشور، بدیهی است که برخی از دانشجویان عضو در این شبکه‌ها که در مطالعه شرکت نموده‌اند، به سبب تبعات قانونی از پاسخ‌گویی صحیح در این خصوص اجتناب کرده‌اند. هرچند که انتخاب گروه مورد از شرکت‌کنندگان در مطالعه قبلی محققین (که عضویت آن‌ها برای محقق تأیید شده بوده است) سبب کاهش تورش ایجاد شده توسط عدم پاسخ‌گویی صحیح است، اما خود این موضوع می‌تواند سبب عدم امکان تعمیم نتایج این مطالعه به کل جامعه گردد. از سوی دیگر، با توجه به تقسیم‌بندی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند به عنوان یک دانشگاه تیپ دو، که اکثر دانشجویان آن از مناطق شرق کشور پذیرش شده‌اند، و با توجه به تفاوت‌های فرهنگی موجود در ایران، لذا دامنه تعمیم نتایج این مطالعه محدود به مناطق شرقی کشور خواهد بود.

منابع

1. Choudhry NK, Fletcher RH, Soumerai SB. Systematic review: The relationship between clinical experience and quality of health care. *Ann Intern Med.* 2005; 142(4): 260-73.
2. Rhodes RS, Biesten TW, Ritchie WP, Malangoni MA. Continuing medical education activity and American Board of Surgery examination performance. *J Am Coll Surg.* 2003; 196(4): 604-9.
3. Lipner R, Song H, Biester T, Rhodes R. Factors That Influence General Internists' and Surgeons' Performance on Maintenance of Certification Exams. *Acad Med.* 2011; 86(1): 53-8.
4. Ferguson E, James D, Madeley L. Factors associated with success in medical school: systematic review of the literature. *BMJ.* 2002; 324: 952-7.
5. Al Kadri HMF, Al-Moamary MS, Elzubair M, Magzoub ME, AlMutairi A, Roberts C. Exploring factors affecting undergraduate medical students' study strategies in the clinical years: a qualitative study. *Adv in Health Sci Educ.* 2011; 16(5): 553-67.
6. Yunusa MM, Wan Osmana WS, Ishak NM. Teacher student relationship factor affecting motivation and

- academic achievement in ESL classroom. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011; 15: 2637-41.
7. Kirschner PA, Karpinski AC. Facebook and academic performance. *Computers in Human Behavior*. 2010; 26(6):1237-45.
  8. Thompson LA, Dawson K, Ferdig R, Black EW, Boyer J, Coutts J, et al. The Intersection of Online Social Networking with Medical Professionalism. *J Gen Intern Med*. 2008; 23(7): 954-7.
  9. Boyd DM, Ellison NB. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer Mediated Communication*. 200; 13(1): 210-30.
  10. Pempek TA, Yermolayeva YA, Calvert SL. College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2009; 30(3): 227-38.
  11. Ellison NB, Lampe C, Steinfield C. FEATURE: Social network sites and society: current trends and future possibilities. *Interactions*. 2009; 16(1): 6-9.
  12. Hampton K, Wellman B. Neighboring in Netville: How the Internet Supports Community and Social Capital in a Wired Suburb. *City & Community*. 2003; 2(4): 277-311.
  13. Walther JB, Parks MR. Cues filtered out, cues filtered in: Computer-mediated communication and relationships. *Handbook of interpersonal communication*. 2002; 3: 529-63.
  14. O'Brien SJ. Facebook and other Internet use and the academic performance of college students. [dissertation]. Temple University; 2011. [Cited 2012 Dec 30]. Available from: <http://udini.proquest.com/view/facebook-and-other-internet-use-and-pqid:2388668511/>
  15. Farahani HA, Kazemi Z, Aghamohamadi S, Bakhtiarvand F, Ansari M. Examining mental health indices in students using Facebook in Iran. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011; 28: 811-4.
  16. Yedidia MJ, Gillespie CC, Kachur E, Schwartz MD, Ockene J, Chepaitis AE. Effect of Communications Training on Medical Student Performance. *JAMA*. 2003; 290(9): 1157-65.
  17. Tecelehaimanot B, Hickman T. Student-Teacher Interaction on Facebook: What Students Find Appropriate. *Tech Trends*. 2011; 55(3): 19-30.
  18. Kim KH, Yun H. Cying for me, Cying for us: Relational dialectics in a Korean social network site. *Journal of Computer Mediated Communication*. 2008; 13(1): 298-318.
  19. Joinson AN. Looking at, looking up or keeping up with people?: motives and use of facebook. *Proceeding of the twenty-sixth annual SIGCHI conference on Human factors in computing systems*; New York, USA; 2008. [Cited 2012 Dec 30]. Available from: <http://www.i-cherubini.it/mauro/blog/2009/09/01/looking-at-looking-up-or-keeping-up-with-people-motives-and-use-of-facebook/>
  20. Boyd D. Why Youth Heart Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. Berkman Center for Internet and Society at Harvard University. 2007. [Cited 2012 Dec 30]. Available from: http://cyber.law.harvard.edu/publications/2007/Why_Youth_Heart_Social_Network_Sites
  21. DiMicco J, Millen DR, Geyer W, Dugan C, Brownholtz B, Muller M. Motivations for social networking at work. *Proceedings of the 2008 ACM conference on Computer supported cooperative work*. New York, USA. 2008: 711-20.
  22. Kolek EA, Saunders D. Online disclosure: An empirical examination of undergraduate Facebook profiles. *NASPA Journal*, 2008. 45(1): 1-25.
  23. Ehtesham zade P, Ahadi H, Enayati M, Mazaheri MM, Heidari AR. [Relationship Between Extraversion, Neuroticism, Forgiveness and Islamic Coping Strategies With Happiness in College Students of Ahvaz Universities in 1387]. *Knowledge & Research in Psychology*. 2008;10(38):93-104. [Persian]
  24. Chen H, Sali M. A qualitative study of iranian facebook users' perceptions of using facebook in Iran's eparticipations activities. 2010. [Cited 2012 Dec 30]. Available from: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-12572>
  25. Economy watch, Iran (Islamic Republic of Iran) Number of Facebook Accounts 2010. [Cited 2012 Dec 30]. Available from: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/>
  26. Junco R. Too much face and not enough books: The relationship between multiple indices of Facebook use and academic performance. *Computers in Human Behavior*. 2012; 28(1): 187-98.
  27. Junco R. The relationship between frequency of Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Computers & Education*. 2012; 58(1): 162-71.

28. Pasek J, More E, Hargittai E. Facebook and academic performance: Reconciling a media sensation with data. *First Monday*. 2009;14(5).
29. Li S, Jin X, Wu S, Jiang F, Yan C, Shen X. The impact of media use on sleep patterns and sleep disorders among school-aged children in china. *Sleep*. 2007; 30(3):361-7.
30. Beard KW. Internet addiction: Current status and implications for employees. *Journal of Employment Counseling*. 2002; 39(1): 2-11.

The Effects of Social Networks on Academic Achievement of Students, a Study in Birjand University of Medical Sciences

Seyed Alireza Javadinia¹, Morteza Erfanian², Mohammadreza Abedini³, Bita Bijari⁴

Abstract

Introduction: Considering the increasing growth of Social Networking Services (SNS) and its effects on different aspects of users' lives, this study was performed to investigate the effects of social networking sites on academic achievement of students in Birjand University of Medical Sciences.

Methods: This case-control study was performed in year 2011 on a population of Birjand University of Medical Sciences students (n=210). Using a questionnaire, membership in SNS, estimated hours of working with SNS, sign up date, and the reason for using these networks were investigated and compared among two groups of students having grade point average (GPA) of 16 or higher (control group) and lower than sixteen (case group). Data was analyzed using independent t-test, χ^2 and odd ratio.

Results: Thirty five percent of participants in control group and 53.3% of participants in case group were registered in these networks (OR=2.2). The average time spent in social networks in case and control group was respectively 0.9 ± 1.73 and 0.44 ± 1.4 hours per day which showed a significant difference ($p=0.046$, $t=2.02$). The date of sign up was the first term (57.9%) in case group and before entering the university in the control group (47.1%).

Conclusion: The result of this study showed that students with lower GPA and weaker academic performance use SNS more than other students enjoying higher GPA and academic performance. So it is recommended to inform students as they enter the university about the effects of virtual social networks.

Keywords: Virtual social network, academic performance, students

Addresses:

¹ Medical Student, Student Research Committee, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.
Email: sar.javadinia@bums.ac.ir

² Medical Student, Student Research Committee, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.
Email: dmorteza404@yahoo.com

³ Assistant Professor, Department of Pharmacology, School of Medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran. Email: mohrabe@yahoo.com

⁴ (✉) Assistant Professor, Department of Community Medicine, Medical Faculty, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran. Email: bitabijari@bums.ac.ir